

2/10/2011

הערות והארות לנושא מדד עומס השירותים-

מוגש ע"י איגוד המתכננים למשרד הפנים

נכתב ע"י ד"ר נילי שחורי, מתכנתת איריס אפרת, ד"ר לאה שמיר-שנאן

ספטמבר 2011

להלן התייחסות ראשונית לנושא מדד עומס השירותים המצוי בהכנה ע"י משרד הפנים. אחד המרכיבים המרכזיים הבונה את מדד עומס השירותים הוא המדד החברתי-כלכלי ולכן מצאנו לנכון להעיר גם על מדד זה המורכב מהמשתנים הבאים:

- 1. יחס תלות**
הבעיה: מדד זה מחבר את היקף אוכלוסיית הצעירים ואת היקף אוכלוסיית הקשישים ומחלק באוכלוסייה בגיל העבודה, מבלי להתייחס בצורה מבדלת לשתי אוכלוסיות אלו שהשפעתן על המדד החברתי-כלכלי שונה.
ההצעה: אנו מציעים לחשב שני משתנים נפרדים לקבוצת הילדים ולקבוצת הקשישים כדי שהמדד הכולל לא יטשטש את התוצאה ובמדד הכולל יבואו לידי ביטוי מהימן להבחנות בין רשויות שונות, לדוגמה, ההבחנה בין עיר "צעירה" ועיר "מתבגרת".
הערה נוספת: למה אוכלוסיית התלויים הצעירה מתייחסת לבני 0-15 ולא לבני 0-18? איפה נמצאים רוב בני ה-15-18, במסגרות לימודיות או במסגרות עבודה?
- 2. רמת מינוע (ברשויות עירוניות)**
הבעיה: בהיעדר מערכת תח"צ מפותחת במרבית אזורי הארץ, ההתייחסות לרכב מכל סוג אינה רלוונטית כמדד מכיוון שהנגישות לתושבים הינה בלתי אפשרית מסיבות שונות ורכב הוא אמצעי חיוני ביותר. בערים הגדולות, התפתחות הנסיעה באופניים ומחסור גדול במקומות חניה, מקטין את כמות בעלי/מחזיקי כלי הרכב, ולכן מדד זה הופך להיות בלתי רלוונטי. במדידת רמת המינוע יש הטיה נוספת הקשורה לנושא הרכבים הצמודים ו/או הליסינג הניתנים כחלק מתנאי עבודה לבעלי תפקידים.
ההצעה: למצוא אינדיקציה מדויקת יותר לבעלויות על כלי רכב ואחזקתם.
- 3. תושבים ארעיים/סטודנטים**
הבעיה: אוכלוסייה זו אינה רשומה בד"כ ברשות והימצאותה אינה באה לידי ביטוי.
ההצעה: להוסיף מדד של אוכלוסייה מובילית בעיר, הנשענת על מערכת השירותים העירונית ולעיתים אף בעלת צרכים מיוחדים ואינה מקבלת ביטוי, דוגמת עיריית אילת.
הצעה נוספת: מדד מקורב יכול להיות מדד המבוסס על היקף אוכלוסיית הסטודנטים במוסדות אקדמאים באזור או הצגת היחס שבין מספר שוכרי דירה למספר בעלי בתים הגרים בדירותיהם בישוב מסוים.
- 4. רמת הפירוט הגיאוגרפי**
נדרשת התייחסות במדד החברתי-כלכלי לרמות חלוקה מפורטות יותר כמו: רבעים, שכונות וכד' בעיקר בערים גדולות, היות וקיימות שונות ומורכבות חברתית המחייבות התייחסות ברמה גיאוגרפית פרטנית.

5. **מורכבות קהילתית:**
נדרש מדד חדש המודד את ההטרוגניות הקהילתית, והמביא לידי ביטוי מערכת צרכים מורכבת יותר הנדרשת למתן מענה ל: עולים חדשים, לתושבי פריפריה חברתית (דורש הגדרה ברורה), קבוצות בעלות אמונה דתית הטרוגניות וכד'.
6. **מידת הדתיות:**
נדרש אפיון מדויק של הזהות האמונית / מידת הדתיות: מוסלמים, נוצרים, דרוזים, חרדים, דתיים לאומיים, חרדלי"ם. האפיון המדויק יאפשר מתן מענה לצרכים ושירותים הולמים לכל קבוצת אוכלוסייה ייחודית.
7. **מועצות אזוריות:**
המועצות האזוריות הן בעלות אפיונים ייחודיים:
תעסוקה - במועצות קיבוציות לא מדווחת אבטלה, כאשר בפועל התושבים ב"תעסוקה" ולא בעבודה יצרנית. המצב הכלכלי של התושבים שונה מאד מאז הפרטת הקיבוצים ויש לקחת זאת בחשבון.
השונות בין הישובים – מייצרת הטיה במדד, בדיוק כמו בעיר וגם כאן נדרשת הבחנה המתייחסת למורכבות הקהילתית של כל ישוב,
רמת מינוע במועצות אזוריות
מדד רמת המינוע במגזר הכפרי מודד צורך חיוני ולכן אינו יכול להוות אפיון של רמת חיים כמו בסביבה עירונית.
8. **הכנסה בלתי מדווחת**
נדרשת בדיקה כאשר עולות סתירות בנתונים, למשל: רמת צריכה גבוהה בישוב/רשות למול נתוני תעסוקה מוגבלת או למול הכנסה ממוצעת נמוכה בענפי תעסוקה כגון: חקלאים, מובטלים וכד'. באותה רשות. מדד זה מחייב תיקון לדוגמא, במקרה של העוסקים בחקלאות ((לעיתים, אחוז גבוה מאד) לאור נתוני הממוצע העולמי של עוסקים בחקלאות (אחוז נמוך ביותר).
הערה: הועלתה הסתייגות לאור רמת הסודיות הגבוהה הנדרשת.
9. **יוקר המחיה באזורים שונים**
נדרש מדד חדש המתייחס למדד יוקר המחיה היות ובפריפריה המחירים והעלויות גבוהים יותר וזאת בשל המרחק מהמרכז, היעדר תחרות, וספי הכניסה.
10. **מדד נטל תחזוקת שטחים ציבוריים**
ההצעה למדד חדש, כוללת 2 מרכיבים:
- היחס בין מספר יח"ד/ואו תושבים לשטחים הציבוריים שעל הישוב לתחזק
 - תחזוקה וטיפול המוטל על ישוב מסוים בתשתיות המשרתות גם ישובים אחרים.